

Погодічев Максим Олександрович,
здобувач вищої освіти
навчально-наукового експертно-
криміналістичного інституту
Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
завідувач кафедри теорії, історії
та філософії права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент
Кривицький Юрій Віталійович

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ

Механізм держави є однією з ключових категорій теорії держави і права, оскільки саме через нього здійснюється реалізація функцій держави, забезпечується функціонування системи публічної влади та досягаються основні цілі державного управління. Дослідження механізму держави має важливе теоретичне й практичне значення, адже ефективність діяльності держави безпосередньо залежить від узгодженості та належного функціонування всіх елементів її механізму.

У сучасній юридичній науці сформувалося декілька підходів до визначення поняття механізму держави. Найбільш поширеними є вузький і широкий підходи. Відповідно до вузького підходу механізм держави фактично отожднюється з апаратом держави, тобто системою органів державної влади [1, с. 47]. Натомість представники широкого підходу включають до механізму держави не лише державний апарат, а й державні підприємства, установи, організації та інші елементи, що забезпечують реалізацію функцій держави.

У науковій літературі також виокремлюють механістичний, діяльнісний та організаційний підходи до розуміння механізму держави. Механістичний підхід акцентує увагу на способах функціонування державних органів, діяльнісний – на процесі здійснення державної влади, а організаційний – на системі взаємопов'язаних державних інституцій [2, с. 184–187]. Водночас найбільш комплексним вважається системний підхід, який дозволяє розглядати механізм держави як цілісну систему взаємодіючих елементів [3, с. 96–101].

Центральне місце в структурі механізму держави займає державний апарат. Його основним елементом є державний орган – структурно організований елемент державного механізму, наділений владними повноваженнями та матеріально-фінансовими засобами для реалізації функцій держави. Важливо розмежовувати поняття «державний орган» і «орган державної влади». Статус органів державної влади визначається Конституцією та законами України, тоді як статус інших державних органів може регулюватися також підзаконними нормативно-правовими актами [4, с. 24–26].

Важливим елементом сучасного механізму держави виступають органи місцевого самоврядування, діяльність яких пов'язана із забезпеченням реалізації публічної влади на місцевому рівні. Особливого значення проблема взаємодії державного апарату та місцевого самоврядування набула в умовах децентралізації влади в Україні. Передача частини повноважень територіальним громадам сприяла посиленню ролі місцевого самоврядування, однак водночас актуалізувала питання чіткого розмежування компетенції між державними органами та органами місцевого самоврядування.

Окрему роль у функціонуванні механізму держави відіграють державні підприємства, установи та організації, а також недержавний сектор. У сучасних умовах дедалі більшого значення набувають механізми державно-приватного партнерства, що дозволяють поєднувати можливості держави та приватного сектору для реалізації соціальних, економічних та інфраструктурних проєктів.

Цікавим прикладом трансформації механізму держави у XXI ст. стала цифровізація державного управління. Впровадження електронного урядування, цифрових реєстрів та онлайн-сервісів істотно змінило способи взаємодії між державою і громадянами. В Україні одним із найбільш показових прикладів стала цифрова платформа «Дія», яка забезпечує доступ до адміністративних послуг у цифровому форматі. Це свідчить про те, що сучасний механізм держави поступово набуває нових організаційних форм, у яких цифрові технології стають важливим інструментом реалізації функцій держави.

Особливого значення проблема ефективності механізму держави набула в умовах воєнного стану. Сучасні безпекові виклики потребують високого рівня координації діяльності державних органів, оперативності прийняття управлінських рішень та здатності державного механізму швидко адаптуватися до кризових ситуацій. Саме ефективне функціонування механізму держави забезпечує стабільність державного управління, захист прав людини та підтримання правопорядку в умовах надзвичайних обставин.

Отже, механізм держави є складною багаторівневою системою, що забезпечує практичну реалізацію функцій держави та функціонування публічної влади. Його структура охоплює державний апарат, органи місцевого самоврядування, державні установи й організації та інші елементи, взаємодія яких спрямована на забезпечення стабільності державного управління. Сучасний розвиток механізму держави характеризується процесами цифровізації, децентралізації та вдосконалення взаємодії між державою і суспільством.

Список використаних джерел

1. Пильгун Н. В., Бурбеца В. В. Поняття «механізм держави» в сучасній юридичній думці. *Юридичний вісник*. 2017. № 2 (43). С. 46–51.
2. Кельман М. С., Стратонов В. М. Загальна теорія права : підруч. Вид. 6-те, допов. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 742 с.
3. Загальна теорія права. Нормативний курс : підруч. для студ.-юристів / В. В. Костицький та ін. / За ред. С. В. Бобровник. 2-ге вид., стереот. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 596 с.
4. Сучасні інститути держави і права: актуальні питання теорії та практики : монографія / За заг. ред. Ю. Л. Бошицького. Львів : Сполом, 2015. 440 с.

Поліщук Ангеліна Миколаївна,
здобувач вищої освіти навчально-
наукового інституту поліцейської
діяльності Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
старший викладач кафедри теорії,
історії та філософії права
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук
Іванчук Наталія Віталіївна

СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ У «РУСЬКІЙ ПРАВДІ»: ПРАВОВИЙ ТА ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТИ

Руська правда – це найдавніша пам’ятка права Київської Русі, яка стала основним джерелом правового регулювання суспільних відносин у XI–XII століттях. Вона відіграла важливу роль у становленні державності, судочинства та кримінального права на українських землях. «Руська правда» виникла за правління князя